

TARPINSTITUCINIO BENDRADARBIAVIMO STIPRINANT GYVENTOJŲ SAUGUMĄ PASVALIO RAJONE VERTINIMAS

Želvytė¹, Birutė Pitrenaitė-Žilėnienė²

¹ Master. Mykolas Romeris university. Ateities str. 20. 08303 Vilnius.

Tel. (370) 65631599. E-mail o.zelvyte@gmail.com

² Prof. dr. E-mail birute.pitrenaite@mruni.eu

©Aleksandras Stulginskis University, ©Lithuanian Institute of Agrarian Economics

Įteikta 2013 11 06; priimta 2013 12 12

Saugumo užtikrinimas – sisteminio požiūrio, bendros veiklos, aktyvaus kiekvieno iš suinteresuotųjų įsitraukimo reikalaujantis uždavinys. Nuolat kintančioje sudėtingoje saugumo aplinkoje vienu iš svarbiausių įstaigų prioritetų laikomas bendradarbiavimas. Todėl svarbu užtikrinti, kad savivaldybės teritorijoje veikiančios saugumą užtikrinančios institucijos siektų ir gebėtų veikti kartu užtikrinant gyventojų, aplinkos ir turto saugumą. Šio tyrimo tikslas – išanalizavus Pasvalio rajone veikiančių saugumą užtikrinančių institucijų kartu vykdomą veiklą, pateikti siūlymus veiklai tobulinti. Rajone veikiančių saugumą užtikrinančių institucijų bendradarbiavimas vertinamas taikant planų, teisės aktų, programų ir projektų analizės metodą. Taip pat atlikti 13 pusiau struktūrizuotų interviu su saugumo užtikrinimo srityje veikiančių institucijų darbuotojais. Siekdamos valdyti rizikos veiksnių pasireiškimą ir mažinti pavojus, Pasvalio rajono saugumą užtikrinančios institucijos aktyviai veikia įgyvendindamos saugumo užtikrinimo priemones. Tai rodo vykdomų tarpinstitucinių projektų, prevencinių priemonių, organizuojamų akcijų gausa. Ypatingas dėmesys ir įdirbis orientuojamas į socialinės rizikos grupes teigiamai koreliuoja su gaisrų pasireiškimu skaičiumi, nepilnamečių padaromų nusikalstamų veiklų skaičiumi. Vykdomos priemonės daro teigiamą poveikį saugumo būklei, todėl tarpinstitucinis bendradarbiavimas Pasvalio rajone vertinamas kaip rezultatyvus.

Reikšminai žodžiai: saugumas, savivaldybė, saugi bendruomenė, tarpinstitucinis bendradarbiavimas.

JEL kodai: R41, H70, I18.

1. Įvadas

Tyrimo aktualumas. Saugumas yra viena iš pagrindinių kiekvienos demokratinės valstybės vertybių. Tačiau vertinant globaliai, šiuolaikines visuomenes galima vadinti rizikos visuomenėmis (Beck, 2004). Tokios visuomenės apibūdinamos kaip gyvenančios iš įvairių tipų rizikos susidedančioje aplinkoje. Be to, rizikos elementų daugėja, vis atsiranda naujų. Dėl šių priešasčių riziką suvaldyti tampa vis sunkiau, todėl atsiranda poreikis ieškoti naujų jos valdymo metodų. Tokioje dinaminėje aplinkoje saugumą užtikrinančias institucijas bei jų valdymą tenka nuolat tobulinti. Bendradarbiavimas vis labiau laikomas vienu iš svarbiausių įstaigų prioritetų, nes geresni rezultatai saugumo užtikrinimo veikloje pasiekiami tada, kai institucijos dirba ne kiekviena atskirai, o bendro tikslo siekia kartu. Taip pat svarbu gebėti įtraukti, informuoti gyventojus, bei didinti kiekvieno iš jų suinteresuotumą kurti saugius namus, saugią gyvenamąją aplinką, saugias mokyklas, saugią infrastruktūrą.

Problemos ištyrimo lygis. Visuomenės ir mokslinių tyrėjų diskusijos nagrinėjama tema yra pakankamai naujos. Saugumo stiprinimą vietos lygiu (bendruomenėse ir savivaldybėse) vienu ar kitu aspektu yra tyrinėję Lietuvos ir užsienio mokslininkai. Saugių bendruomenių programas ir jų veiksmingumą nagrinėjo C. Nordqvist, T. Timpka ir K. Lindqvist (2009), saugios savivaldybės organizacinės valdymo struktūros kūrimąsi – B. Pitrenaitė, A. Astrauskas ir B. Mikulskienė, (2011). Saugumą bendraja prasme ir saugumo užtikrinimo lygmenis analizavo tokie autoriai, kaip B. Buzan (1997), nusikalstamumo struktūrą ir jo raidą savo publikacijose – G. Babachinaitė (2006). Tokie autoriai kaip R. Vanagas (2006) ir V. Šlapkauskas (2005), analizavo pilietiškumo svarbą saugumo veiklos užtikrinimo procese. Teisėtvarkos institucijų analizę pateikė A. Laurinavičius (2001).

Tyrimo problema. Kurti, o kartu ir įgyvendinti, saugumo užtikrinimo priemonės privalu ne tik savivaldybių politikams, bet ir kitoms suinteresuotoms institucijoms, kurios visos kartu turi dirbti bendro tikslo linkme. Todėl keliamas probleminis klausimas, ar savivaldybės teritorijoje veikiančios saugumą užtikrinančios institucijos (toliau – SI) siekia ir geba veikti kartu užtikrinant gyventojų, aplinkos ir turto saugumą? Straipsnyje analizuojama Pasvalio rajono SI praktika šioje srityje.

Tyrimo objektas –SI bendra veikla užtikrinant saugumą rajone.

Tyrimo tikslas – išanalizavus Pasvalio rajone veikiančių saugumą užtikrinančių institucijų kartu vykdomą veiklą, pateikti siūlymus jai tobulinti.

Tyrimo uždaviniai:

- apibūdinti bendradarbiavimo saugumo stiprinimo srityje sampratą;
- ištirti Pasvalio rajone veikiančių saugumą užtikrinančių institucijų bendrą veiklą stiprinant savivaldybės gyventojų saugumą.

2. Tyrimo metodika

Siekiant apibrėžti teorines tyrimo prielaidas, buvo taikyti mokslinės literatūros, teisės aktų ir kitų dokumentų analizės metodas. Pasvalio r. veiklos stiprinant gyventojų saugumą tyrimas buvo atliktas naudojant dokumentų (planų, ataskaitų, statistinių duomenų, projektų, programų ir pan.) analizės bei interviu metodus. Informantai atrinkti tokiu būdu, kad atstovautų svarbiausioms Pasvalio rajone veikiančioms SI. Interviu organizuoti su dvylika ekspertų iš Pasvalio rajono policijos komisariato (toliau – PK), Pasvalio miesto seniūnijos, Pasvalio rajono savivaldybės, Pakruojo rajono savivaldybės, Pasvalio Priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos (toliau – PGT). Pasirinkta imtis apima respondentus ne tik iš kontroliuojančių, bet ir vykdančių saugumo stiprinimo veiklą, grandžių. Pusiaus struktūrizuoto interviu klausimyną sudarė keli klausimų blokai: klausimai, susiję su rizikos grupių išaiškinimu, SI vykdoma veikla; gyventojų informavimu / įtraukimu; saugumo būklės vertinimu Pasvalyje. Interviu duomenys buvo analizuojami juos grupuojant pagal kategorijas ir subkategorijas. Išskirtos šios pagrindinės interviu kategorijos: (ne)saugumo veiksmų, proceso, bendradarbiavimo, rezultato. Interviu buvo atlikti 2013 m. birželio–rugpjūčio mėnesiais, juos organizuojant informantų darbo vietose. Kiekvienas interviu truko apie vieną valandą ir daugiau, leidžiant informantams ne tik atsakyti į klausimus, bet ir supažindinti tyrėją su pokalbyje minimais dokumentais.

Taip pat atliktas interviu su saugumo stiprinimo veiklų savivaldybėse stebėseną atliekančio Vidaus reikalų ministerijos padalinio darbuotoju. Šis informantas suteikė žinių apie Lietuvos savivaldybių aktyvumą saugumo stiprinimo srityje, o taip pat Pasvalio r. savivaldybės pasiekimus, lyginant su kitomis savivaldybėmis.

Vertinant saugumo stiprinimo veiklą, aktualu Saugios savivaldybės koncepcija (2011 m.) ir jos įgyvendinimas Lietuvoje (2011 m; 2012 m.), labiau koncentruojantis į tiriamąją Pasvalio rajono savivaldybę.

Interviu ir dokumentų analizės metodų derinys sudarė sąlygas ne tik ištirti SI darbuotojų požiūrį į integralią saugumo veiklą, bet ir surinkti objektyvius duomenis apie šią veiklą bei jos efektyvumą ir veiksmingumą.

3. Bendradarbiavimo saugumo stiprinimo srityje svarba ir ypatumai

Šiuolaikinis saugumo užtikrinimas turi būti suvokiamas kaip įvairių organizacijų visuose lygmenyse užduotis, o ne konkrečių valstybės institucijų funkcija. Kaip ir daugelyje valstybės valdymo sričių, taip ir saugumo srityje vis daugiau galių ir pareigų suteikiama vietos lygmens institucijoms akcentuojant vietos gyventojų dalyvavimą sprendžiant viešąsias problemas. Saugumo užtikrinimas – ne išimtis. Čia taip pat siekiama decentralizuoti veiklą priartinant saugumo užtikrinimo paslaugas prie žmogaus, ir tuo pačiu įtraukiant žmones į šias veiklas. Gyventojų dalyvavimo saugumo užtikrinimo ir stiprinimo veiklose būtinybė yra nulemta žmogaus vaidmens dualumo. Žmogus dažnai yra rizikos veiksnys (t. y. subjektas, sukeliantis sau ir / ar kitiems pavojų). Kita vertus, tie patys žmonės yra „ištekliai“, kurie gali užkirsti kelią nelaimėms arba suteikti pagalbą įvykus nelaimei. Todėl svarbu gyventojus įtraukti juos šviečiant ir suteikiant reikiamų įgūdžių gyventi paisant saugumo principų, mokant veikti nelaimių atveju, motyvuojant prisidėti prie savanoriškos veiklos stiprinant saugumą tam tikroje teritorijoje.

Praktikoje egzistuoja įvairūs požiūriai į saugumą ir jo užtikrinimą vietos lygiu. Pirmasis – siauresnysis – požiūris sutelktas į nusikalstamumo paplitimą ir jo mažinimo veiklas. Šiuo atveju svarbiausias vaidmuo tenka policijos įstaigoms ir kitiems suinteresuotiesiems subjektams, kuriuos pasitelkia šios įstaigos. Tačiau pagal šį požiūrį kitos grėsmės lieka nuošalyje. Tuo tarpu traumatizmo ir mirčių nuo išorinių priežasčių statistika gali rodyti, kad ne nusikalstamumas, o kiti (ne)saugumo veiksniai yra aktualesni tam tikrai bendruomenei ar teritoriniam vienetui. Todėl pastaraisiais metais plėtojama kita saugumo užtikrinimo koncepcija, kurios dėmesio centre yra žmogaus fizinė sveikata ir gyvybė. Šis požiūris platesnis, nes apima įvairias (ne)saugumo sritis, kuriose gali kilti pavojus žmogaus sveikatai ir / ar gyvybei. Jį būtų galima vadinti integruoto saugumo požiūriu. Atsižvelgiant į saugumo srities organizacinę sąranką (atsakomybių tarp institucijų paskirstymą), išskiriamos šios svarbiausias saugumo užtikrinimo sritys: priešgaisrinė sauga, civilinė sauga (gamtinės, socialinės, technologinės ekstremaliosios situacijos), eismo saugumas, visuomenės sveikata, nusikalstamumo kontrolė ir mažinimas. Taip pat kaip atskira sritis išskiriamos vaikų teisės ir jų saugumas, nes vaikai vertinami kaip specifinė rizikos grupė, kuriai reikalingas ypatingas dėmesys. Tad taikant integruoto saugumo požiūrį, dėmesys sutelkiamas ne į atskirus (ne)saugumo veiksnius (pvz., nusikaltimus), bet į saugumą apskritai. Ati-

tinkamai akcentuojamas ir bendras, o ne individualus, saugumą užtikrinančių institucijų veikimas.

Taikant pastarąjį požiūrį ir ieškant priemonių, kurios padėtų spręsti saugumo problemas savivaldybės lygmenyje, kaip gerosios praktikos pavyzdį galima nagrinėti daugelyje pasaulio šalių vykdomą Saugių bendruomenių programą (*angl.* Safe Community Program). Ši Švedijoje sukurta programa skatina saugumo užtikrinimo labai telktis visus žmogiškuosius resursus. Saugių bendruomenių idėja įgyvendinama ugdant tiek atsakingas institucijas, tiek ir bendruomenes, aktyvinant jų įsitraukimą į saugumo užtikrinimo veiklą. Tad saugiosios bendruomenės – tai globalus mąstymas ir vietiniai veiksmai keliant saugumo lygį (Svanstrom, 2012).

Saugių bendruomenių kūrimo(si) pagrindas – bendradarbiavimu pagrįsta infrastruktūra, kuri yra valdoma už saugumo stiprinimą atsakingos grupės, sudarytos iš įvairių institucijų ir bendruomenės atstovų. Saugumo stiprinimo veikla vykdoma įgyvendinant ilgalaikes tvarias programas, kurios apima visas amžiaus grupes, abi lytis, įvairias aplinkas ir pavojingas situacijas (Nilsen, 2004).

Apžvelgus bendradarbiavimo ypatumus saugumo stiprinimo srityje, galima numatyti metmenis, pagal kuriuos būtų galima vertinti bendradarbiavimo lygį konkrečioje savivaldybėje. Saugumo stiprinimo srityje veikiančios institucijos, siekdamos realizuoti saugių bendruomenių idėją, savo institucinius tikslus turėtų grįsti vieninteliais interesais. Bendradarbiavimo samprata taip pat apima tarpinstitucinių programų ir projektų rengimą, šalių atstovų nuolatinį dalyvavimą susitikimuose ir veiklose, sprendžiant kiekvieną su programa, projektu arba veikla susijusį klausimą. Taip pat svarbu, kad inicijuojant, rengiant ir įgyvendinant projektus, programas ir atskiras veiklas, būtų kviečiami ir tikslinių grupių, kurioms skirtos šios priemonės, atstovai. Kaip ir akcentuojama Saugių bendruomenių programoje, viena iš esminių bendradarbiavimu grįsto saugumo užtikrinimo sąlygų – nuolatinis keitimasis informacija (taip pat ir su gyventojais) apie saugumo būklę, jos pokyčius, planuojamas ir įgyvendinamas saugumo stiprinimo priemones bei jų rezultatus. Todėl tarpinstitucinio bendradarbiavimo lygio tyrimas Pasvalio rajone atliktas pagal aukščiau paminėtus bendradarbiavimo bruožus.

4. Pasvalio rajono saugumą užtikrinančių institucijų bendradarbiavimo analizė

Vietos lygiu saugumo užtikrinimo veiklą galima skirstyti į kelias sritis: pavojų analizė ir įvertinimas, rizikos grupių identifikavimas, grėsmių ir rizikos valdymo priemonių rengimas ir jų įgyvendinimas, saugumo būklės ir jos pokyčių stebėseną.

Empirinio tyrimo rezultatai parodė, kokios sritys reikalauja SI bendro susitelkimo mažinant nesaugumo veiksnius ir jų pasireiškimo tikimybę. Pasvalio rajone išskirtos trys nesaugumo veiksnų kategorijos, apimančios: 1) socialinius (nusikalstamumas, smurtas, užpuolimai, nelaimingi atsitikimai); 2) technologinius (incidentai gamybos, perdirbimo įmonėse); 3) gamtinius veiksnius, Pasvalio krašte aktyviai veikiančius karstinius reiškinius. Koncentruojant tyrimo rezultatus, išryškėjo socialinės rizikos grupės sudarantys asmenys, kurie turėjo didžiausią įtaką socialinių veiksnų pasireiškimui, tai: daugiavaikės, vienišos, asocialios motinos, asmenys, grįžę iš įkalinimo įstaigų, nepilnamečiai, asmenys, pakliuvę į policiją dominančių vaikų rizikos

grupę. Tokios grupės yra ne tik SI, savivaldybės, seniūnijos, bet ir bendruomenių, taip pat atskirų gyventojų susirūpinimo objektas.

Saugumo užtikrinimas – sisteminio požiūrio, bendros veiklos, aktyvaus kiekvieno iš suinteresuotųjų įsitraukimo reikalaujantis uždavinys. Analizuojama šių institucijų prevencinė veikla, kuri yra nukreipta į:

- aktualiausių socialinių rizikos veiksnių valdymą;
- didžiausią žalą patiriančių socialiai pažeidžiamų grupių apsaugą.

Priemonės nusikalstamumui mažinti. Atliekant tyrimą paaiškėjo gana dideliu mastu vykdoma, apimanti platų spektrą grėsmių SI prevencinė veikla. Orientuojamasi į vaikų ir jaunimo saugumo stiprinimą, saugų būstą, saugios aplinkos kūrimą, gyventojų įtraukimą. SI vykdo gana daug socialiai kryptingų prevencinių programų, akcijų. Paminėtina, bene didžiausia ir apimanti daug elementų, tiek rengėjų prasme, tiek ir programos krypties prasme, prevencinė, bendradarbiavimo principais paremta programa „Būk saugus“, įgyvendinama Pasvalio PK pareigūnų bendradarbiaujant ne tik su valstybinėmis institucijomis, aktyviai veikiančiomis kaimo bendruomenėmis, taip pat pasitelkiant aktyviausius policijos rėmėjus, nusikaltimams nepakančius rajono gyventojus ir kt. Vykdam programą siekiama įtraukti kuo daugiau rajono gyventojų į nusikaltimų ir teisės pažeidimų prevenciją, raginti žmones labiau rūpintis savo turtu, materialine gerove, saugia aplinka.

Preveninė šviečiamoji veikla. Atliktas tyrimas parodė Pasvalio rajono savivaldybės (toliau – Savivaldybės), PK, PGT, švietimo įstaigų bendradarbiavimo rezultata, rodantį visų institucijų bendrą įsipareigojimą, šviečiant saugumo srityje įvairaus amžiaus asmenis. Tai apima civilinės saugos dienų organizavimą mokyklose, saugaus eismo, saugaus elgesio kelyje, elgesio su ugnimi mokymus. Susidomėjimas saugumu skatinamas per jaunimo įtraukimą į bendrą veiklą. Jaunimo nusikalstamumas – viena iš aktualiausių nesaugumo sričių. Todėl Pasvalio PK vykdo įvairias priemones jaunimo nusikalstamumui mažinti. Kaip teigia PK darbuotojai, jaunuoliai nusikalsta mažiau, kai turi tinkamą užsiėmimą. PK įgyvendina skatinimo programą, kviečiančią įstoti į „jaunųjų policijos rėmėjų“ gretas. Nors ši programa duoda teigiamų rezultatų, tačiau nėra pakankamai reikšminga nusikalstamumo būklės gerėjimui.

Saugios namų aplinkos priemonės. Kita orientacinė kryptis apima saugaus būsto užtikrinimą. Minėtasis uždavinys suvokiamas keliomis prasmėmis. Pirmoji, saugus būstas – apsaugant namus nuo apiplėšimų. Bendradarbiaujant su Savivaldybe, PK, mobiliojo ryšio tiekėju „Omnitel“, rajono gyventojams, būtent pensininkams ir neįgaliesiems, išdalinti vieno mygtuko paspaudimo aparatai. Antroji – saugus būsto užtikrinimas mažinant gaisrų pasireiškimo tikimybę. Tikslui įgyvendinti PGT atstovai lanko sodybas pagal iš anksto numatytus sąrašus, kurie sudaromi bendradarbiaujant su seniūnijos atstovais. Numatytų apsilankymų metu dalinami prevencinio pobūdžio patarimai, apžiūrima elektros instaliacija, įvertinama namų šildymo sistemos būklė. Bendradarbiaujant su nevyriausybinėmis organizacijomis, socialiai remtinų šeimų, daugiavaikių, vienišų motinų namuose įtaisyti gaisro davikliai. Vykdomų priemonių veiksmingumą rodo gaisrų statistika. Užregistruotų gaisrų skaičius nuo 2002 m. iki 2012 m. sumažėjo tris kartus (nuo 360 gaisrų 2002 m. iki 109 – 2012 m., Lietuvos statistikos departamentas, 2013).

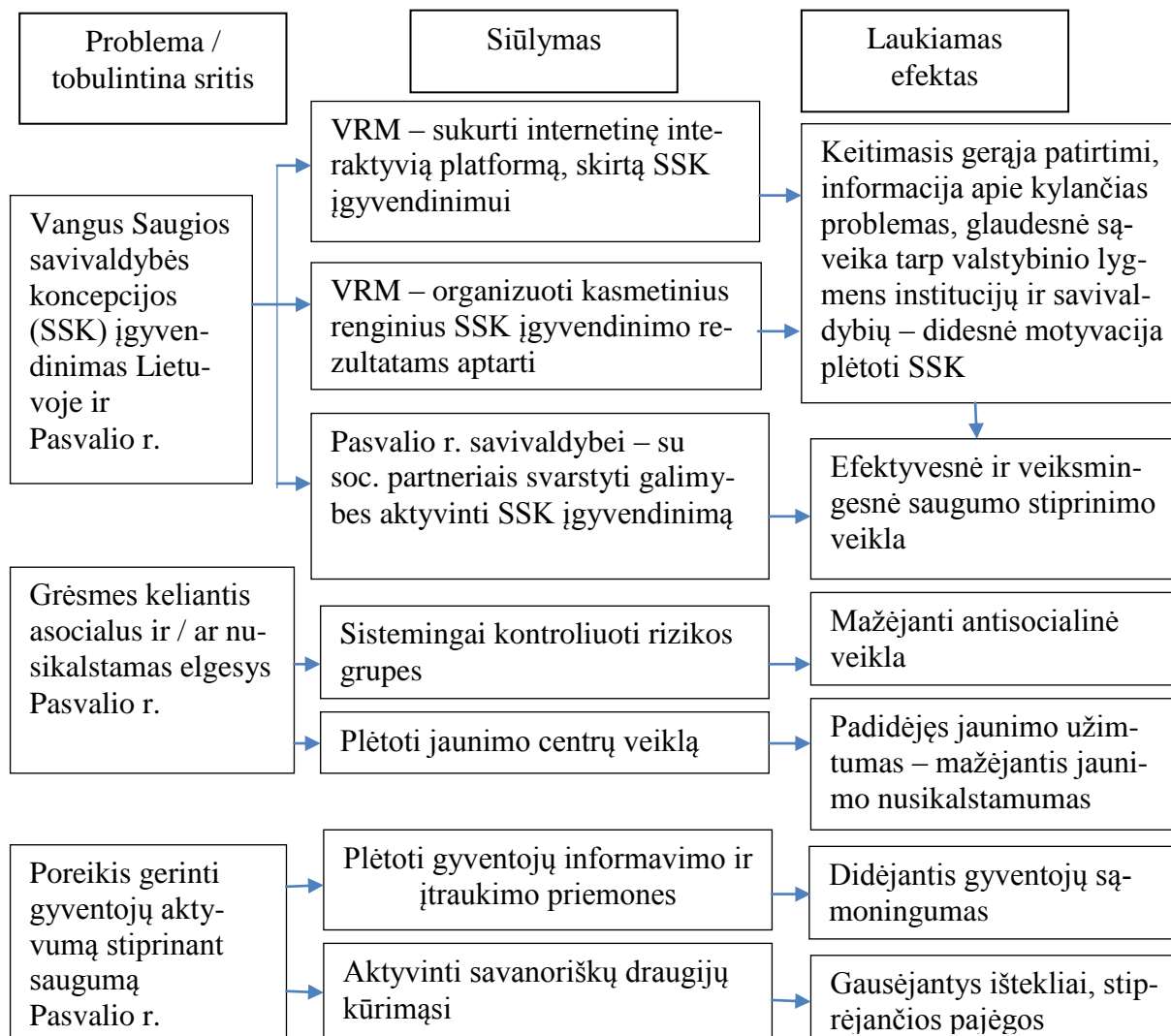
Eismo saugumo užtikrinimo priemonės. Eismo saugumą rajone padeda užtikrinti ne tik sistemingai vykdomi reidai ir pavieniai transporto priemonių ar jų vairuotojų patikrinimai, prie šios veiklos aktyviai prisideda miesto žmonės. Tai parodo pasitaruoju metu didėjantis pasitikėjimo skambučių skaičius, kai gyventojai informuoja apie galimai neblaivius vairuotojus. Šis reiškinys rodo gyventojų sąmoningumo didėjimą, bet nerodo priemonės poveikio eismo saugumo būklei, nes nepastebima aiški neblaivių vairuotojų sukeltų nelaimingų eismo atsitikimų mažėjimo tendencija (Viešosios policijos skyriaus veikla, 2013).

Savivaldybės vaidmuo saugumo srityje. Bendradarbiavimo tinkle pati Savivaldybės institucija save vertina keliomis prasmėmis – kaip visų saugumą užtikrinančių grandžių telkėja, kaip stebėtoja ir kaip mokytoja, kuri rodo, kaip elgtis negalima. Būtent Savivaldybė, inicijuodama rezultatyvesnę tarpinstitucinę bendradarbiavimą, šaukia susirinkimus, kuriuose SI atstovai gali dalintis svarbia informacija, turimomis žiniomis, priiminėti strateginius sprendimus. Savivaldybės iniciatyva rengiamos pratybos, kurių metu vertinama kaip kiekviena iš SI ir visos kartu geba rezultatyviai dirbti įvykusios nelaimės metu. Didinant tikimybę, kad įvykusio incidento metu bus operatyviai ir rezultatyviai reaguota, Pasvalio r. savivaldybė yra pasirašiusi tarpusavio pagalbos planus su Panevėžio ir Pakruojo rajonų savivaldybėmis, taip pat plano projektas sudarytas su Biržų rajono savivaldybe.

Saugios savivaldybės koncepcijos įgyvendinimas (toliau – SSK). Siekdama rezultatyvesnio saugumo užtikrinimo mieste, Pasvalio r. savivaldybė diegia kai kurias SSK nuostatas: įsteigtos vaikų ir jaunimo socializacijos programos (2012 m.–2014 m.) Koordinavimo komisija; Antikorupcinė komisija; Eismo saugumo komisija; patvirtintas strateginis planas iki 2014 m., kuriame svarbiausias prioritetas tenka žmogiškųjų išteklių socialinės gerovės plėtrai. Taip pat nustatytos priemonės šiam uždaviniui pasiekti: 1) vykdomų ilgalaikių tęstinių programų, orientuotų į vaikų ir jaunimo nusikalstamumo prevenciją, jų socialinį ugdymą ir bendrą nusikalstamumo prevenciją, padidinimas; 2) vaizdo kamerų įrengimas potencialiai pavojingose Pasvalio miesto vietose; 3) visuomenės tiesioginio dalyvavimo viešosios tvarkos saugojime strategijos parengimas (bendri patruliai ir pan.). Socialinių partnerių bendradarbiavimo plėtojimas, į priemonių vykdymą įtraukiant bendruomenių, privataus sektoriaus iniciatyvas, į komisijų darbą įtraukiant bendruomenių, nevyriausybinių organizacijų atstovus. Vykdomos priemonės rodo, kad Savivaldybė suvokia saugumo svarbą gyventojų socialinei gerovei. Tačiau, kaip ir kitos Lietuvos savivaldybės, Pasvalio rajono savivaldybė, nesiima įgyvendinti SSK nuostatų visa apimtimi, o yra labiau linkusi jau vykdomas priemones deklaruoti kaip SSK įgyvendinimą.

Visuomenės informavimas. Vykdomas nuolatinis visuomenės informavimas ir įtraukimas pasitelkiant žiniasklaidos priemones. Vietos laikraštyje „Darbas“, Savivaldybės interneto svetainėje gyventojai sistemingai informuojami apie sezoniškumui įtakos turinčias grėsmes, institucijų vykdomą veiklą saugumo užtikrinimo labui, taip pat pateikiama naudinga informacija gyventojams aktualiais saugumo užtikrinimo Savivaldybėje klausimais. Informavimo priemonių veiksmingumą sudėtinga įvertinti, nes saugumo būklės pokyčius lemia ne tik prevenciniai veiksmai, bet ir fizinės apsaugos priemonės. Tačiau nėra abejonių, kad gyventojų informavimas yra labai reikšmingas ugdant savisaugos kultūrą.

Apibendrinant galima teigti, kad Pasvalio r. SI siekia kompleksiskai spręsti saugumo problemas jų atsakomybės srityje. Tačiau kai kuriais atvejais galima pastebėti, kad veikiama ne sistemiškai, trūksta motyvacijos aktyviau realizuoti SSK idėjas. Paveikslas iliustruoja tobulintinas sritis, siūlymus vykdomai veiklai tobulinti siekiant užtikrinti rezultatyvesnį veiklos modelį (žr. pav.).

Pav. Siūlymai SI veiklai tobulinti

Ne tik Pasvalio r., bet ir kitose Lietuvos savivaldybėse egzistuojanti problema – vangus SSK įgyvendinimas. Šiai problemai spręsti reikalingos ir VRM, ir pačių savivaldybių pastangos. Suaktyvinus SSK diegimą, tikėtina, kad vietos savivaldos lygiu saugumo užtikrinimo ir stiprinimo veikla taptų efektyvesnė ir veiksmingesnė.

Pasvalio r. saugumo būklei gerinti būtina mažinti asocialaus ir nusikalstamo elgesio keliamas grėsmes. Tam siūloma užtikrinti sistemingą rizikos grupių kontrolę ir plėtoti jaunimo centrų veiklą. Šios priemonės padėtų mažinti antisocialinę jaunimo ir kitų rizikos grupių veikimą.

Saugumo būklė priklauso ne tik nuo SI veiklos, bet ir nuo pačių gyventojų saugaus kultūros. Todėl, siekiant sukurti saugesnę aplinką, reikalinga ugdyti savi-saugos kultūrą. Tam siūlomos tokios priemonės kaip didesnio masto gyventojų informavimas ir įtraukimas į sprendimų priėmimo procesą bei savanoriškų draugijų kū-

rimosi aktyvinimas. Šios priemonės padėtų ne tik ugdyti gyventojų sąmoningumą, bet ir pasitelkti papildomų išteklių.

5. Išvados

1. Gyventojų saugumas apima: civilinę, priešgaisrinę saugą, eismo saugumą, visuomenės sveikatą, vaikų saugumą, gamtines grėsmes ir kt. Už kiekvieną iš šių sričių atsakinga vis kita institucija. Todėl siekiant kompleksiskai spręsti saugumo problemas, reikalingas šių institucijų bendradarbiavimas.

2. Kiekvienoje teritorijoje veikia skirtingi nesaugumo veiksniai, identifikuojamos skirtingo pobūdžio ir lygio rizikos, egzistuoja skirtingos rizikos grupės. Šie individualūs (ne)saugumo požymiai turi būti įvertinti siekiant numatyti optimalias saugumo stiprinimo priemones.

3. Svarbūs veiksniai, lemiantys visuomenės įsitraukimą į saugumo užtikrinimo veiklas, yra savisaugos kultūros lygis, vertybės, išprusimas. Todėl organizuojant saugumo stiprinimo veiklą savivaldybėje, tikslinga įtraukti ir kultūros, švietimo įstaigas, religines bendruomenes.

4. Siekiant valdyti rizikos veiksnių pasireiškimą ir mažinti gyventojams, turtui ir aplinkai kylančius pavojus, Pasvalio rajono savivaldybė kartu su kitomis teritorijoje veikiančiomis saugumą užtikrinančiomis institucijomis, aktyviai veikia įgyvendindamos saugumo užtikrinimo priemones. Saugumo kitimo statistiniai duomenys rodo teigiamą saugumo būklės pokytį. Todėl tarpinstitucinis bendradarbiavimas Pasvalio rajone vertinamas kaip rezultatyvus.

5. Pasvalio rajone ypatingo ir nuolatinio įdirbio reikia daugiavaikėms, vienišoms, asocialioms motinoms, grįžusiems iš įkalinimo įstaigų, į policijos akiratį pakliuvusiems nepilnamečiams asmenims. Šios socialinės grupės yra vertinamos kaip pagrindinės rizikos grupės. Situacijai gerinti reikalinga nuolatinė sisteminga rizikos grupių kontrolė.

6. Lietuvos savivaldybėse, kaip ir Pasvalio rajono savivaldybėje, gana vangiai įgyvendinama saugios savivaldybės koncepcija. Įvertinus tai, kad šis dokumentas skatina įvairių institucijų ir gyventojų glaudesnę bendradarbiavimą siekiant bendrų tikslų saugumo srityje, būtų tikslinga aktyvinti koncepcijos nuostatų realizavimą praktikoje. Tuo turėtų užsiimti Vidaus reikalų ministerijos atsakingas skyrius, kuriam koncepcijoje numatyta įgyvendinimo kontrolės funkcija.

Literatūra

1. Babachinaitė, G. (2006). Saugumo jausmo ir nusikaltimų baimės raida Lietuvoje // Jurisprudencija: mokslo darbai. – Vilnius: Mykolo Romerio Teisės saugos fakulteto Kriminologijos katedra. Nr. 1 (79): 25–30.

2. Beck, U. (2004). Risk Society. Towards a New Modernity. – London: SAGE publications. 73 p.

3. Buzan, B. (1997). Žmonės, valstybės ir baimė. – Vilnius: Eugrimas. 73 p.

4. Laurinavičius, A. (2001). Bendruomenės teisėtvara. – Vilnius: Lietuvos teisės universitetas. 183 p.

5. Nilsen, P., Hudson, D. S., Kullberg, A., Timpka, T., Ekman, R., Lindqvist, K. (2004). Making sense of safety // Injury Prevention. – <http://injuryprevention.bmj.com/content/10/2/71.full.pdf> [2013 08 27].

6. Pitrėnaitė, B., Astrauskas, A., Mikulskienė, B. (2011). Saugios savivaldybės organizacinės valdymo struktūros kūrimas // *Viešoji politika ir administravimas*. – Vilnius: Mykolo Romerio Universitetas. T. 10. Nr. 4: 643–657.
7. Saugios savivaldybės koncepcija (2011). Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos. – <http://www.vpgt.lt/go.php/lit/IMG/760> [2013 11 04].
8. Statistikos departamentas. Užregistruotų gaisrų skaičius Pasvalio rajono savivaldybėje. (2002–2012) <http://www.osp.stat.gov.lt/web/guest/statistiniu-rodikliu-analize?id=1723&status=A> [2013 10 28].
9. Svanstrom, L. (2012). It all starte din Falkoping, Sweden: Safe Communities – global thinking and local action for safety // *International Journal of Injury Control and Safety Promotion* Vol. 19. No. 3: 204–206.
10. Šlapkauskas, V. (2005). Visuomenės saugumo ir žmogaus teisių ryšys tarp antiterorizmo ideologijos legitimacijos pagrindas // *Jurisprudencija*. Nr. 68 (60): 25–34.
11. Timpka, T., Nilsen, P., Lindqvist, K. (2006). The Impact of Home Safety Promotion on Different Social Strata in a WHO Safe Community // *Public Health*. No. 120: 427–433.
12. Vanagas, R. (2006). Savivaldos institucijų socialinis politinis veiksmingumas. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas. 350 p.
13. Viešosios policijos skyriaus veikla (2013). Panevėžio apskrities vyriausiojo policijos komisariato Pasvalio rajono policijos komisariato veiklos už 2012 m. ataskaita.
14. VRM Ataskaita apie saugios savivaldybės koncepcijos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011m. vasario 17 d. nutarimu Nr. 184, įgyvendinimą 2011 metais. – <http://www.vrm.lt/lit/Saugios-savivaldybes-koncepcija/747> [2013 11 05].
15. VRM Ataskaita apie saugios savivaldybės koncepcijos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. vasario 17 d. nutarimu Nr. 184, įgyvendinimą 2012 metais. – <http://www.vrm.lt/lit/Saugios-savivaldybes-koncepcija/747> [2013 11 05].

EVALUATION OF THE COOPERATION BETWEEN INSTITUTIONS IN PURSUIT OF INCREASING SAFETY OF THE CITIZENS IN PASVALYS MUNICIPALITY

Odeta Želvytė, Birutė Pitrėnaitė-Žilėnienė
Mykolas Romeris university

Received 06 11 2013; accepted 12 12 2013

Summary

Safety assurance is task that requires systematic approach, united action, and active relevant individual involvement. Cooperation is considered as one the most important priorities for complex and constantly changing safety environment. Therefore it is important to assure, that safety assuring institutions in the municipality's region would aim for and would be able to act together, in order to assure safety of citizens, environment and property. The goal of this investigation is analysed cooperation of safety assuring institutions in Pasvalys region, to make proposals on how to improve it. The planning, law and project analysis methods are applied in order to evaluate the level of cooperation between institutions that focus on safety in the region. 13 semi-structured interviews have been performed with the employees of the relevant institutions. In order to control appearance of the risk factors and to reduce the dangers, the safety assuring institutions in Pasvalys act actively in implementing the safety assurance actions. This is supported by abundance of inter-institutional projects and organized preventive activities. Special attention and effort is directed to risky social groups. This correlates positively with the number of fire accidents and under-age crime level. The implemented actions have positive affect to safety level, so inter-institutional cooperation in Pasvalys region is considered fruitful.

Key words: safety, municipality, safe community, inter-institutional cooperation
JEL Codes: R41, H70, I18.